

Rapportage soortgericht onderzoek beschermde dier- en plantensoorten

**Uitbreiding Wanssum-Oost
Gemeente Venray**

19 september 2025 - Internal

Contactpersoon

ARCADIS NEDERLAND B.V.
Natuur & Biodiversiteit

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Leeswijzer	6
2	Plangebied en ingreep	7
2.1	Huidige situatie	7
2.2	Voorgenomen herinrichting	8
2.3	Afbakening effecten	8
3	Methode	9
3.1	Onderzochte soorten	9
3.2	Tengere distel en grote leeuwenklauw	9
3.3	Teunisbloempijlstaart	9
3.4	Bezoekverantwoording	9
4	Resultaten	11
4.1	Tengere distel	11
4.2	Grote leeuwenklauw	11
4.3	Teunisbloempijlstaart	11
4.4	Overige waarnemingen	12
5	Conclusie en maatregelen	13
5.1	Conclusie soortgericht onderzoek	13
5.2	Maatregelen	13
5.3	Zorgplicht	13
	Referenties	15

Bijlagen

Bijlage A Wettelijk kader beschermde soorten	16
---	-----------

Colofon	24
----------------	-----------

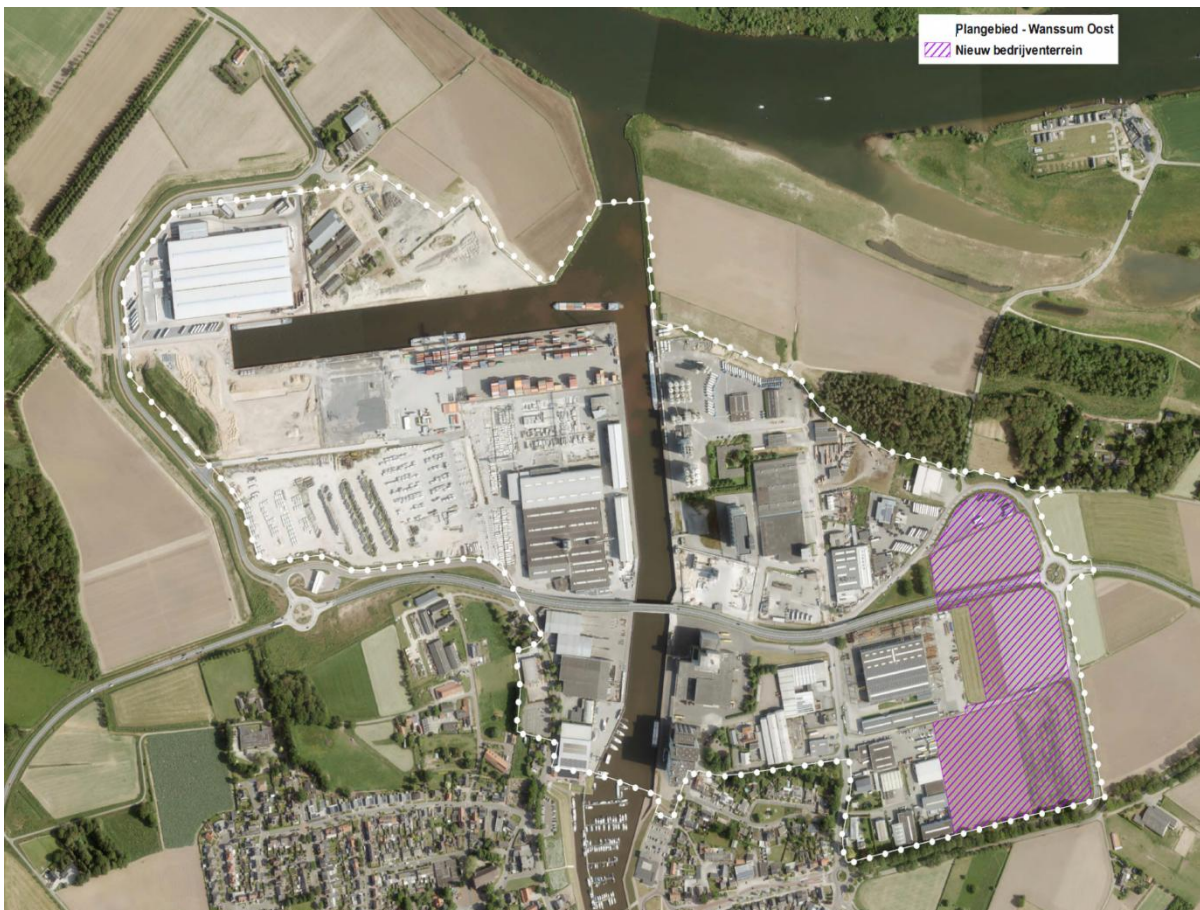
1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de gemeente Venray stelt Arcadis een TAM-Omgevingsplan (hierna: TAM-OP) op om een beoogde uitbreiding in Wanssum-Oost van het haven- en industrieterrein Wanssum planologisch mogelijk te maken.

In Wanssum (Provincie Limburg) zijn diverse bedrijven die niet kunnen uitbreiden maar mogelijk wel die behoefte hebben. Ook zijn er bedrijven die nu op een minder gewenste of ongewenste plek zitten, maar geen nieuwe locatie kunnen vinden.

De voorgenomen ontwikkeling van Wanssum-Oost ten oosten van het bestaande haven- en industrieterrein Wanssum is circa 8 hectare groot (Figuur 1) en voorziet in de behoefte van genoemde bedrijven. De uitbreiding van het bedrijventerrein aan de westzijde van de haven is niet te gebruiken om in deze behoefte te voorzien. Dit omdat dat bedrijventerrein is bestemd voor watergebonden bedrijvigheid, waar het hier gaat om landgebonden bedrijven.

Figuur 1. Begrenzing TAM-omgevingsplan Wanssum Oost en voorgenomen uitbreiding Wanssum Oost (roze arcering).

Door de voorgenomen ingreep is mogelijk sprake van negatieve effecten op beschermde soorten in het kader van de Omgevingswet. De Gemeente Venray heeft Arcadis gevraagd hiervoor een quickscan op te stellen om eventuele negatieve effecten op beschermde soorten en gebieden en benodigde vervolgstappen in het kader van de Omgevingswet in beeld te brengen (Arcadis, 2024). Op basis van de conclusies van de quickscan is in 2025 nader soortgericht onderzoek uitgevoerd naar tengere distel, grote leeuwenklauw en teunisbloempijlstaart. De resultaten van dit nader soortgericht onderzoek zijn opgenomen in dit rapport.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een beschrijving van het plangebied evenals een beschrijving van het voornemen opgenomen. Hoofdstuk 3 beschrijft de methode die is toegepast voor het soortgericht onderzoek. In hoofdstuk 4 zijn de resultaten opgenomen per soort(groep). In hoofdstuk 5 zijn de conclusie en maatregelen opgenomen. In Bijlage A staat het wettelijk kader van de soortbescherming uit de Ow.

2 Plangebied en ingreep

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt ten oosten van het bestaande haven- en industrieterrein Wanssum in de provincie Limburg en is circa 8 hectare groot. Het plangebied bestaat uit drie agrarische percelen en één perceel dat in gebruik is als parkeerplaats. Er zijn geen bomen aanwezig binnen de begrenzing van het plangebied.

Het noordelijke perceel is in gebruik als parkeerplaats, bestaat uit halfverharding en is omheind. Hieronder liggen de agrarische percelen, welke in bezit zijn van verschillende eigenaren en verschillend worden beheerd. De twee noordelijke percelen bestaan uit gras en worden gescheiden door de Boomkensweg (N270) en twee greppels aan beide kanten van deze weg. Op het zuidelijke perceel wordt maïs verbouwd. Aan de randen van alle percelen is gras aanwezig, soms met wat hogere kruiden en meer bedekking.

Aan de westkant van de parkeerplaats, buiten de begrenzing van het plangebied, staan een oude knotboom¹ (Hollandse Linde) en een Mariakapel. Ten westen van het noordelijke grasperceel staan zes grote bomen die buiten de begrenzing van het plangebied vallen. Aan de oostelijke zijde van het plangebied, langs de Driesstraat, staan kleine eikenbomen. Ten zuiden van het plangebied, aan de Brugstraat, is een bomenrij aanwezig en staan verschillende struiken. Deze vallen allemaal buiten het plangebied. De omgeving van het plangebied bestaat uit een klein gemengd bosgebied (noord), verschillende weilanden en boerderijen (oost/zuid) en een industriegebied (west).

Figuur 2. Ligging van het plangebied (rood kader).

¹De knotboom is een Hollandse Linde en is aangewezen als monumentale en waardevolle boom (bron: [Monumentale bomen](#))

2.2 Voorgenomen herinrichting

Voornemen

Het voornemen is om het haven- en industrieterrein van Wanssum uit te breiden, hierbij worden de percelen binnen het plangebied omgezet tot een kleinschalig gemengd bedrijventerrein. De percelen zullen bebouwd worden met panden, afhankelijk van de te vestigen bedrijven. Daarnaast worden wegen aangelegd. De totale oppervlakte van de beoogde uitbreiding bedraagt circa 8,0 ha en wordt rechtstreeks ontsloten op de recent aangelegde rondweg.

Werkzaamheden en planning

In 2026 wordt begonnen met het bouwrijp maken van het terrein. Hierbij vinden graafwerkzaamheden in het gebied plaats. Er zijn geen bomen in het plangebied, dus er worden geen bomen gekapt. In 2026-2031 worden de kavels uitgegeven en kunnen bedrijven zich vestigen. Hierbij worden panden gebouwd. Tijdens de aanlegfase en de gebruiksfase zal het verkeer naar het gebied toenemen.

2.3 Afbakening effecten

Door het uitvoeren van de werkzaamheden kunnen op verschillende manieren effecten optreden op beschermde soorten. In ongeveer het hele plangebied is sprake van graafwerkzaamheden en het realiseren van bebouwing. Tijdens de aanlegfase en de gebruiksfase zal het verkeer naar het gebied toenemen. Tijdens de aanleg- en gebruiksfase kunnen de volgende effecten optreden:

- Doden of verwonden van individuen
- Oppervlakteverlies van leefgebieden of groeiplaatsen
- Optische verstoring
- Vermesting door stikstof uit de lucht (voornamelijk aanlegfase)
- Verstoring door geluid (voornamelijk aanlegfase)
- Verstoring door licht
- Verstoring door mechanische effecten (voornamelijk aanlegfase)
- Verstoring door trilling (voornamelijk aanlegfase)
- Verzuuring en veresting door stikstof uit de lucht (voornamelijk aanlegfase)

3 Methode

3.1 Onderzochte soorten

Op basis van de quickscan (Arcadis, 2025) is het voorkomen tengere distel, grote leeuwenklauw en teunisbloempijlstaart in het plangebied onderzocht.

3.2 Tengere distel en grote leeuwenklauw

Tengere distel staat op open, zonnige, droge, stikstofrijke, vaak ammoniakrijke, matig voedselrijke tot voedselrijke klei-, zand- of stenige bodems. De soort groeit bij voorkeur in de nabijheid van de zeekust op wat ruderaal, grazige plekken in de duinen, op zeekliffen, op verstoorde plaatsen in bermen, in kalkrijke ruigten, op bouw- en haventerreinen en op dijken (warme hellingen) (Verspreidingsatlas, 2025b). De soort is waargenomen in het nabijgelegen haventerrein en kan in het plangebied niet worden uitgesloten. Potentiële groeiplaatsen binnen het plangebied zijn de bermen rondom de percelen en de twee greppels aan weerszijden van de N270.

Grote leeuwenklauw komt voor op zonnige, open plekken op vochtige tot vrij droge, goed gedraineerde, matig voedselrijke tot voedselrijke, kalkhoudende grond, meestal in akkers op zandige klei of löss. Verder is zij aan te treffen op braakliggende grond, op open plekken in dijk- en sloottaluds, op rivieroeverwallen, dijken, in de bermstrook vlak langs onverharde wegen, bij veevoerkulen, tuinen en langs spoorwegen (Verspreidingsatlas, 2025a). Potentiële groeiplaatsen binnen het plangebied zijn niet uitgesloten. De meest geschikte groeiplaatsen zijn de bermen rondom de percelen en de halfverharde parkeerplaats.

Voor deze soorten bestaat geen onderzoeksprotocol. Aan de hand van de informatie op verspreidingsatlas.nl zijn twee veldbezoeken uitgevoerd in de bloeiperiode van de soorten (Verspreidingsatlas, 2025ab). Voor de tengere distel valt de bloeitijd in juni – augustus. Voor de grote leeuwenklauw is dat mei - augustus. Zodoende zijn twee bezoeken in juni en begin juli uitgevoerd. Hierbij werden de meest geschikte groeiplaatsen, de bermen rondom de percelen en de twee greppels aan weerszijden van de N270, afgezocht naar voorkomen van beide soorten.

3.3 Teunisbloempijlstaart

Voor het onderzoek naar teunisbloempijlstaart zijn 4 bezoeken uitgevoerd. Tijdens het eerste bezoek is gezocht naar waardplanten van de soort (harig wilgenroosje, basterdwederik, teunisbloem en grote kattenstaart). De geschikte groeiplaatsen voor deze soorten bevinden zich met name aan de randen van de percelen, in de bermen langs de weg en in de greppels aan weerszijden van de N270. Daarna zijn drie bezoeken uitgevoerd om op de aanwezige waardplanten te zoeken naar rupsen van teunisbloempijlstaart. Hierbij zijn twee bezoeken uitgevoerd in juli en één bezoek begin augustus volgens het onderzoeksprotocol van de Vlinderstichting (Bos-Groenendijk & Thierry, 2023).

3.4 Bezoekverantwoording

Voor het onderzoek zijn in totaal 4 veldbezoeken uitgevoerd in de periode juni tot en met augustus 2025. De onderzoeken zijn uitgevoerd door ecologen van Arcadis. De data, bezoektijden en weersomstandigheden van de verschillende veldbezoeken per soort(groep) zijn opgenomen in Tabel 1.

Tabel 1. Bezoekgegevens van de veldbezoeken ten behoeve van het soortgericht onderzoek.

Datum	Tijd	Temp (°C)	Bewolking	Windkracht (Bft)	Soort(groep)	Ecoloog (initialen)
03-06-2025	12:00-14:00	21	4/8	3	Tengere distel, grote leeuwenklauw, teunisbloempijlstaart	LT en TF
01-07-2025	7:45-9:30	27	0/8	2	Tengere distel, grote leeuwenklauw, teunisbloempijlstaart	LT en TF
22-07-2025	12:30-13:30	22	4/8	3	Teunisbloempijlstaart	LT
14-08-2025	13:00-14:30	32	5/8	1	Teunisbloempijlstaart	SL

4 Resultaten

4.1 Tengere distel

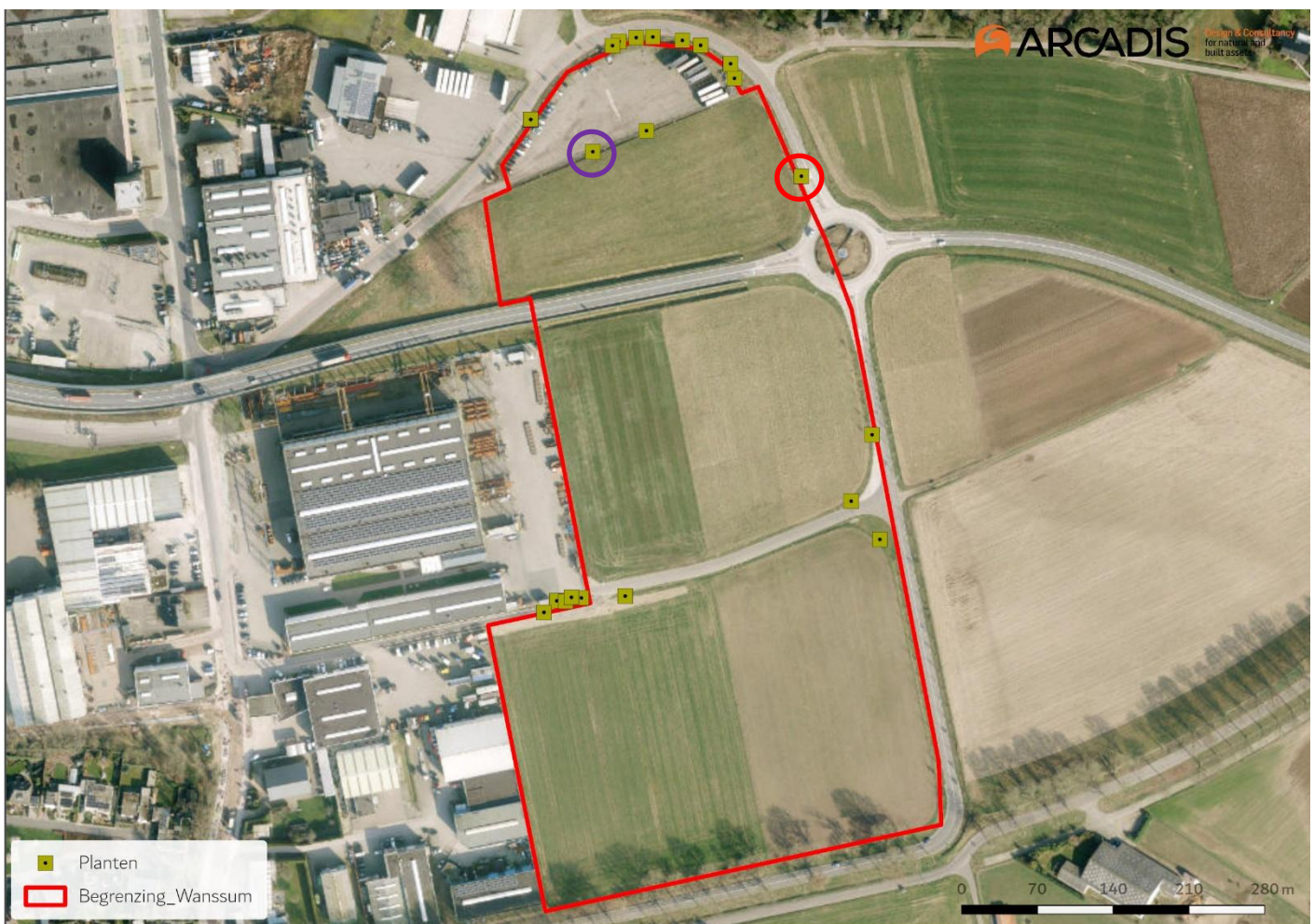
Deze soort is niet waargenomen in het plangebied.

4.2 Grote leeuwenklauw

Deze soort is niet waargenomen in het plangebied.

4.3 Teunisbloempijlstaart

Tijdens het eerste bezoek zijn op verschillende plekken waardplanten aangetroffen van teunisbloempijlstaart. Het betrof tientallen teunisbloemen en 1 grote kattenstaart (Figuur 3). Tijdens het bezoek van 22 juli bleken de randen van het noordelijke grasperceel gemaaid en hierbij is één teunisbloem verloren gegaan (Figuur 3). De waardplanten zijn op drie momenten onderzocht op de aanwezigheid van rupsen van teunisbloempijlstaart. Hierbij zijn geen rupsen aangetroffen.

Figuur 3. Groeiplaatsen van waardplanten van teunisbloempijlstaart (groen rondje met zwarte stip) in en direct rondom het plangebied (rood kader). De grote kattenstaart is met een paarse cirkel aangegeven en de teunisbloem die op 22 juli is weggemaaid is met een rode cirkel aangegeven. Eén punt geeft een groeiplaats van één tot tientallen exemplaren aan.

4.4 Overige waarnemingen

Tijdens de veldbezoeken zijn verschillende andere soorten waargenomen, waaronder twee keer een haas in de greppel ten zuiden van de N270. De kruiden rondom de percelen bestaan voornamelijk uit algemene soorten, zoals grote brandnetel, melganzevoet, ridderzuring en smalle weegbree. Verder is op 3 juni een zwarte specht overvliegend over het gebied waargenomen en zijn tijdens de bezoeken voor teunisbloempijlstaart imago's van koninginnenpage en hooibeestje waargenomen.

5 Conclusie en maatregelen

5.1 Conclusie soortgericht onderzoek

De te onderzoeken soorten, tengere distel, grote leeuwenklauw en teunisbloempijlstaart zijn niet aangetroffen in het plangebied. Overige soorten die zijn waargenomen, betreffen geen streng beschermde soorten. De haas is een soort die is vrijgesteld in Limburg. De werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden zonder het aanvragen van een omgevingsvergunning.

Wel moeten maatregelen genomen worden om nieuwe vestiging van waardplanten van teunisbloempijlstaart te voorkomen en effecten op algemene soorten en broedvogels te voorkomen. Daarnaast moet gewerkt worden conform de zorgplicht in relatie tot soorten. Deze onderdelen zijn hieronder opgenomen.

5.2 Maatregelen

In deze paragraaf worden maatregelen beschreven om effecten op algemene soorten en algemene broedvogels te voorkomen. Daarnaast worden maatregelen genoemd om vestiging van teunisbloempijlstaart in de toekomst te voorkomen.

Algemene maatregelen:

- Het materieel moet zorgvuldig en deskundig worden gebruikt, zodat geen onnodige schade wordt veroorzaakt of onnodige verstoring optreedt.
- Houd werkpaden en werkomgeving zo beperkt mogelijk. Maak zoveel mogelijk gebruik van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.
- De rijnsnelheid van machines zo afstellen dat soorten zoveel mogelijk kunnen wegvluchten. Bij voorkeur wordt stapvoets gereden.
- Voer werkzaamheden in één richting uit, zodat soorten kunnen wegvluchten
- Probeer werkzaamheden overdag uit te voeren. Als 's ochtends vroeg of 's nachts gewerkt moet worden en kunstmatig licht moet worden gebruikt en ervoor worden gezorgd dat zo min mogelijk licht uitstraalt naar de directe omgeving van gebouwen en groenstructuren. Er kan ook gekozen worden voor amberkleurig licht wat minder verstorend is.

Maatregelen voor algemeen voorkomende broedvogels waarvan het nest gedurende broedperiode beschermd is benoemd:

- Voer werkzaamheden buiten het broedseizoen uit. Het broedseizoen loopt ongeveer van 15 maart tot 15 juli, maar kan afhankelijk van het weer en andere factoren verschuiven.
- Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen te werken, maak geschikte broedlocaties voorafgaand aan het broedseizoen ongeschikt en houd deze ongeschikt totdat de werkzaamheden zijn afgerond. Dit houdt in het kort maaien van gras en kruiden buiten de broedperiode, zodat vogels niet tot broeden komen in deze elementen.
- Als in de broedperiode wordt gewerkt, moet eerst een broedvogelinspectie worden uitgevoerd om de aan- of afwezigheid van broedvogels aan te tonen. Als broedvogels aanwezig zijn, dient afstand gehouden te worden van het nest. Deze bufferafstand verschilt per soort, en dient door een ecologisch deskundige te worden bepaald.

Maatregelen om vestiging van teunisbloempijlstaart te voorkomen:

- Houd gedurende de ontwikkeling de vegetatie kort of verwijder waardplanten van teunisbloempijlstaart (harig wilgenroosje, basterdwederik, teunisbloem en grote kattenstaart) jaarlijks vóór juni

5.3 Zorgplicht

Ten aanzien van de zorgplicht zijn in de Omgevingswet verplichtingen opgenomen. In deze paragraaf worden deze verplichtingen besproken en wordt beschreven op welke manier invulling te geven aan deze verplichtingen. De algemene zorgplicht geldt voor alle soorten, de aanvullende zorgplicht geldt voor beschermde soorten. Het is belangrijk om ook rekening te houden met vrijgestelde soorten.

Algemene zorgplicht

In het algemeen moet voorkomen worden dat bij het doden of vangen van een dier, dat dier onnodig leidt (art. 11.28, Besluit activiteiten leefomgeving). Hieronder is specifiek aangegeven hoe invulling is gegeven aan de verplichte aspecten voor flora- en fauna-activiteiten of andere activiteiten waarbij redelijkerwijs vermoed kan worden dat dit leidt tot nadelige effecten ten aanzien van natuurbescherming (art. 11.27, lid 1, Besluit activiteiten leefomgeving):

- Neem alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd om gevolgen te voorkomen, zoals werken buiten het vogelbroedseizoen en werken buiten de overwinteringsperiode van amfibieën.
- Voor zover gevolgen niet kunnen worden voorkomen, moeten effecten zoveel mogelijk beperkt worden. Dit kan door het gebied voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt te maken voor soorten, door begroeiing te snoeien of het gebied ontoegankelijk te maken.
- Maak gevolgen ongedaan, zodat het gebied in de toekomstige situatie weer geschikt is voor soorten.
- Als rest-effecten onvoldoende kunnen worden beperkt: laat de activiteit achterwege zover dat redelijkerwijs kan worden gevraagd. Het is belangrijk dat het niet zo ver komt en al in eerdere stappen voldoende maatregelen worden genomen om effecten voldoende te beperken en te herstellen.

Referenties

- Arcadis (2025). Quicksan Ecologie Omgevingswet Uitbreiding Wanssum-Oost. Referentie: 7XPCSJPH46H2-1280166438-154:1. Datum 27 maart 2025.
- Bos-Groenendijk, G.I. & N. Thierry (2023). Onderzoeksprotocol vlinders en libellen. Rapport VS2023.058, De Vlinderstichting, Wageningen.
- Verspreidingsatlas (2025a). Grote Leeuwenklauw. [NDFF Verspreidingsatlas | Aphanes arvensis - Grote leeuwenklauw](#)
- Verspreidingsatlas (2025b). Tengere Distel. [NDFF Verspreidingsatlas | Carduus tenuiflorus - Tengere distel](#)

Bijlage A Wettelijk kader beschermde soorten

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. De wet is in plaats van de Wet natuurbescherming gekomen. De Omgevingswet wordt door het Rijk verbeeld als een gebouw in aanbouw en bestaat uit een hoofdspoor, een invoeringsspoor en een aanvullingsspoor. Het hoofdspoor bestaat uit:

- De Omgevingswet.
- De vier Algemene Maatregelen van Bestuur.
 - Het Omgevingsbesluit.
 - Besluit kwaliteit leefomgeving.
 - Besluit activiteiten leefomgeving.
 - Besluit bouwwerken leefomgeving.
- De Omgevingsregeling.

Het invoeringsspoor bestaat uit de bestaande wetten en regels die onderdeel worden van “het nieuwe gebouw” en bestaat uit :

- De Invoeringsregeling.
- Het Invoeringsbesluit.
- De Invoeringswet.

Tot slot bestaat aanvullingsspoor uit de beleidsontwikkelingen op het gebied van natuur, bodem, geluid en grondeigendom die uiteindelijk opgaan in het hoofdspoor. De onderdelen zijn

- Aanvullingsregelingen.
- Aanvullingsbesluiten.
- Aanvullingswetten.

De fundering van de nieuwe Omgevingswet is het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Dat is één digitaal loket waarin alle wet- en regelgeving over de leefomgeving samenkomt.

In het kader van regelgeving rond beschermde soorten zijn met name de Omgevingswet, het Besluit Kwaliteit Leefomgeving en Besluit Activiteiten Leefomgeving van belang. In de navolgende paragrafen is een samenvattende beschrijving van de relevante delen van de wet, besluiten en regelingen gegeven.

Algemene bescherming

In het Besluit activiteiten leefomgeving is een zorgplicht ten aanzien van soorten opgenomen. In het algemeen moet voorkomen worden dat bij het doden of vangen van een dier, dat dier onnodig leidt.² Verder is aangegeven dat bij flora- en fauna-activiteiten of andere activiteiten waarbij redelijkerwijs vermoed kan worden dat dit leidt tot nadelige effecten ten aanzien van natuurbescherming, de volgende zaken verplicht zijn:³

- neem alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden gevraagd om gevolgen te voorkomen;
- voor zover gevolgen niet kunnen worden voorkomen: beperk die gevolgen zoveel mogelijk
- of maak deze ongedaan; en
- als die gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt: laat de activiteit achterwege zover dat redelijkerwijs kan worden gevraagd.

Voor flora- en fauna-activiteiten geldt specifiek het volgende⁴:

- a. voorafgaand aan het verrichten van de activiteit wordt nagegaan of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid op de locatie of in de directe nabijheid beschermde soorten of voor beschermde soorten leefgebieden of groeiplaatsen aanwezig zijn.
 1. Als deze aanwijzingen er zijn: wordt vastgesteld of op voorhand op grond van objectieve gegevens nadelige gevolgen kunnen worden uitgesloten voor beschermde dieren, hun nesten, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor beschermde planten;
 2. als die gevolgen niet kunnen worden uitgesloten: wordt nagegaan welke gevolgen de activiteit kan hebben voor beschermde dieren, hun nesten, hun voortplantingsplaatsen, hun rustplaatsen en hun eieren, of voor beschermde planten;
 3. alle passende preventieve maatregelen worden getroffen om die nadelige gevolgen te voorkomen;

²art. 11.28 (voorkomen onnodig lijden van dieren), Besluit activiteiten leefomgeving

³art. 11.27 (specifieke zorgplicht), lid 1, Besluit activiteiten leefomgeving

⁴art. 11.27 (specifieke zorgplicht), lid 2, Besluit activiteiten leefomgeving

4. tijdens en na het verrichten van de activiteit wordt nagegaan of de getroffen maatregelen de beoogde effecten hebben; en
5. het verrichten van de activiteit wordt gestaakt als de nadelige gevolgen toch niet worden voorkomen, of, als staken van de activiteit redelijkerwijs niet meer mogelijk is, passende herstelmaatregelen worden getroffen.

Categorieën

De wet onderscheidt drie categorieën van beschermde soorten, namelijk:

- Soorten vogelrichtlijn, ook wel Vogelrichtlijnsoorten genoemd (§ 11.2.2 Besluit activiteiten leefomgeving).
- Soorten habitatrichtlijn, ook wel Habitatrichtlijnsoorten genoemd (§ 11.2.3 Besluit activiteiten leefomgeving).
- Andere soorten (§ 11.2.4 Besluit activiteiten leefomgeving).

Soorten Vogelrichtlijn

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn zijn in Nederland beschermd. De soorten van artikel 1 van Vogelrichtlijn zijn alle vogelsoorten die op het Europese grondgebied van de lidstaten van de EU voorkomen. Het deel daarvan dat van nature in Nederland voorkomt, is dus beschermd.⁵

Soorten Habitatrichtlijn

In deze categorie vallen⁶:

- alle in het wild levende dieren zoals genoemd in:
 - bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn,
 - bijlage II bij het Verdrag van Bern of;
 - bijlage I bij het Verdrag van Bonn;
- en planten van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied zoals genoemd in:
 - bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of;
 - bijlage I bij het Verdrag van Bern.

Het gaat hierbij dus om meer dan alleen de soorten van de Habitatrichtlijn (namelijk ook soorten van de conventies van Bern en Bonn). Omdat in het Besluit activiteiten leefomgeving § 11.2.3 “soorten habitatrichtlijn” in de titel heeft, wordt deze term echter wel gebruikt om deze groep van beschermde soorten aan te duiden.

Andere soorten

Naast de soorten waarvan de bescherming op Europees niveau verplicht is gesteld, is er ook een aantal soorten op nationaal niveau beschermd. Dit is dus een “nationale kop” op de Europese bescherming. Het gaat hierbij om soorten die zeer zeldzaam en/of bedreigd zijn, en waarvan het duurzaam voortbestaan niet is verzekerd als geen beschermingsmaatregelen worden getroffen. De soorten waar het om gaat zijn opgenomen in bijlage IX onder A bij het Besluit activiteiten leefomgeving.⁷

Regels

In de Omgevingswet staat dat het zonder omgevingsvergunning verboden is om een flora- en fauna-activiteit te verrichten.⁸ De definitie van een flora- en fauna-activiteit is “*activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten*”. In het Besluit activiteiten leefomgeving is dit nader gespecificeerd. Het verbod geldt voor Vogelrichtlijnsoorten voor:⁹

- b. het opzettelijk doden of opzettelijk vangen;
6. het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het opzettelijk wegnemen van nesten;
7. het rapen en onder zich hebben van eieren; of
8. het opzettelijk storen, tenzij het storen niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.¹⁰

⁵art. 11.37 t/m 11.40, Besluit activiteiten leefomgeving

⁶art. 11.46 t/m 11.48, Besluit activiteiten leefomgeving

⁷art. 11.54 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen), Besluit activiteiten leefomgeving

⁸art. 5.1 (omgevingsvergunningplichtige activiteiten wet), lid 2, onderdeel 9, Omgevingswet

⁹art. 11.37 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten vogelrichtlijn schadelijke handelingen), lid 1 Besluit activiteiten leefomgeving.

¹⁰De uitzondering is opgenomen in art. 11.37 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten vogelrichtlijn schadelijke handelingen), lid 3 Besluit activiteiten leefomgeving.

Het verbod geldt voor Habitatrichtlijnsoorten voor:¹¹

- c. het opzettelijk doden of opzettelijk vangen;
- 9. het opzettelijk verstoren;
- 10. het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren;
- 11. het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen; en
- 12. het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van beschermde planten.

Het verbod geldt voor Andere soorten voor:¹²

- a. het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende individuen;
- 13. het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen;
- 14. het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van Andere soorten (planten).

Hierboven is voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten aangegeven dat verstoring niet is toegestaan. Niet iedere verstoring in het kader van de wet is relevant is. Het moet gaan om verstoring die voor soorten in potentie wezenlijke gevolgen heeft. Een tijdelijke verandering van gedrag valt hier niet zonder meer over. Zie voor meer informatie het volgende tekstkader.

Juridisch kader verstoring beschermde soorten

Niet iedere toename van verstoringsbronnen leidt tot een daadwerkelijk effect dat in het kader van de wet is voorzien als verstoring. Voor een individu dat sprake is van opzettelijke verstoring als niet in de directe omgeving (tijdelijk) uitwijkmogelijkheden voor handen zijn en de functionaliteit van het leefgebied door verstoring wordt aangetast. Dit si verschillende keren bevestigd door de Raad van State. Hieronder staan twee delen van uitspraken waarin dit bevestigd is:

ECLI:NL:RVS:2009:BI3701: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 21 november 2007 in zaak nr. 200607283/1) geldt als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving, moet worden aangemerkt als een opzettelijke verontrusting in de zin van artikel 10 van de Ffw."

ECLI:NL:RVS:2020:1125: "Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (onder meer in de uitspraak van 23 juni 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BM8836), geldt bij de uitleg van artikel 10 van de Flora- en faunawet als uitgangspunt dat niet ieder plan dat tot gevolg heeft dat een beschermde diersoort zich moet aanpassen aan de veranderde omgeving een opzettelijke verontrusting is in de zin van die bepaling. Het tijdelijk (doen) wegvluchten voor werkzaamheden naar een rustiger plek kan niet worden aangemerkt als opzettelijke verontrusting in de zin van deze bepaling. De Afdeling volgt deze interpretatie eveneens ten aanzien van het in het vierde lid van artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb neergelegde verbod van opzettelijke storing."

Gedragcodes en vrijstellingen

Het verbod om een flora- en fauna-activiteit uit te voeren zonder omgevingsvergunning geldt niet voor activiteiten die vallen onder een door de minister van LNV vastgestelde gedragscode. Hiervoor gelden de volgende voorwaarden¹³:

- aantoonbaar worden uitgevoerd in overeenstemming met de gedragscode; en
- plaatsvinden in het kader van:
 - het bestendig beheren of onderhouden van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, luchthavens, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw,
 - een bestendig gebruik; of
 - ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

¹¹art. 11.46 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten habitatrichtlijn: schadelijke handelingen), lid 1, Besluit activiteiten leefomgeving

¹²art. 11.54 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen), lid 1, Besluit activiteiten leefomgeving

¹³art. 11.45 (aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn op basis van aangewezen gedragscode), art. 11.53 (vergunningvrije gevallen soorten habitatrichtlijn op basis van aangewezen gedragscode), art. 11.59 (vergunningvrije gevallen andere soorten op basis van aangewezen gedragscode), Besluit activiteiten leefomgeving

Vrijstelling

In het algemeen geldt het verbod om een flora- en fauna-activiteit uit te voeren zonder omgevingsvergunning niet voor gevallen, te gebruiken middelen en/of soorten die zijn opgenomen in het omgevingsplan, de waterschapsverordening¹⁴, de omgevingsverordening¹⁵ of een ministeriële regeling¹⁶ of een programma¹⁷. Hierbij moet wel worden voldaan aan de voorwaarden zoals die ook gelden voor de aanvraag van een omgevingsvergunning (zie tekst onder kopje "Omgevingsvergunning").¹⁸ Als activiteiten in een goedgekeurd programma zijn opgenomen, moet het programma wel aan een van de volgende voorwaarden voldoen¹⁹:

- Het programma moet gericht zijn op inrichting, gebruik en beheer van een Natura 2000-gebied en gericht zijn op het halen van de instandhoudingsdoelstellingen (voorheen beheerplan).
- Het programma moet gericht zijn op een evenwichtige duurzame ontwikkeling waarbij de belasting van kwalificerende natuurwaarden in Natura 2000-gebieden afneemt of beheer, bescherming, herstel van natuurlijke habitats of de staat van instandhouding van in het wild voorkomende dieren of planten verbeterd.

Verder geldt voor beschermde soorten het verbod om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit uit te voeren niet in de volgende gevallen:

- Als de activiteit is toegestaan in het kader van een andere wet én als wordt voldaan aan artikel 9, lid 1 en 2 en artikel 13 van de Vogelrichtlijn voor Vogelrichtlijnsoorten²⁰, artikel 16, lid 1 van de Habitatrichtlijn voor Habitatrichtlijnsoorten²¹ en de eisen die ook aan de omgevingsvergunning worden gesteld voor Andere soorten.²² Zie het volgende tekstkader voor de relevante inhoud van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn.
- Als de activiteiten vallen onder instandhoudingsmaatregelen²³ en passende maatregelen²⁴ in het kader van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn.²⁵
- Voor andere soorten geldt dat het verbod niet van toepassing is op het doden of vangen van de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis en het beschadigen of vernielen van hun vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen, voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.²⁶

Relevante inhoud Vogel- en Habitatrichtlijn

In artikel 9 lid 1 staat dat er geen andere bevredigende oplossing mag bestaan en dat het voornemen nodig is:

- in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid (onderdeel a),
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer (onderdeel a),
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren (onderdeel a),
- ter bescherming van flora en fauna (onderdeel a);
- voor doeleinden in verband met onderzoek en onderwijs, het uitzetten en herinvoeren van soorten en voor de met deze doeleinden samenhangende teelt (onderdeel b);

¹⁴art. 5.2 (afbakening vergunningplicht art. 5.1), lid 2, Omgevingswet

¹⁵art. 5.2 (afbakening vergunningplicht art. 5.1), lid 2, Omgevingswet en art. 11.42 (aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn in omgevingsverordening), art. 11.50 (aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten habitatrichtlijn in omgevingsverordening), art. 11.56 (aanwijzing vergunningvrije gevallen andere soorten in omgevingsverordening), Besluit activiteiten leefomgeving

¹⁶art. 5.2 (afbakening vergunningplicht art. 5.1), lid 3, Omgevingswet en art. 11.43 (aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn in ministeriële regeling), art. 11.51 (aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten habitatrichtlijn in ministeriële regeling), art. 11.57 (aanwijzing vergunningvrije gevallen andere soorten in ministeriële regeling), Besluit activiteiten leefomgeving

¹⁷art. 5.2 (afbakening vergunningplicht art. 5.1), lid 4, Omgevingswet

¹⁸art. 8.74j t/m 8.74l, Besluit kwaliteit leefomgeving als verwezen in art. 11.44 (begrenzing aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn), lid 1, art. 11.52 (begrenzing aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten habitatrichtlijn), lid 1, art. 11.58 (begrenzing aanwijzing vergunningvrije flora- en fauna-activiteiten andere soorten), lid 1, Besluit activiteiten leefomgeving,

¹⁹art. 5.2 (afbakening vergunningplicht art. 5.1), lid 4, Omgevingswet art. 11.41 (aanwijzing vergunningvrije gevallen soorten vogelrichtlijn in programma), lid 2 en art. 11.46 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten habitatrichtlijn: schadelijke handelingen), Besluit activiteiten leefomgeving

²⁰art. 11.37 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten vogelrichtlijn: schadelijke handelingen), lid 2, onderdeel a, Besluit activiteiten leefomgeving.

²¹art. 11.46 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten habitatrichtlijn: schadelijke handelingen) lid 2, onderdeel a, Besluit activiteiten leefomgeving

²²art. 11.54 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen), lid 2, onderdeel b, Besluit activiteiten leefomgeving

²³"instandhoudingsmaatregel als bedoeld in de art.en 3, eerste lid en tweede lid, onder b, c en d, en 4, eerste lid, eerste zin, en tweede lid, van de vogelrichtlijn of art. 6, eerste lid, van de habitatrichtlijn."

²⁴"een passende maatregel als bedoeld in art. 6, tweede lid, van de habitatrichtlijn".

²⁵art. 11.37 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten vogelrichtlijn: schadelijke handelingen), lid 2, onderdeel b, art. 11.46 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten habitatrichtlijn: schadelijke handelingen), lid 2, onderdeel b en art. 11.54 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen), lid 2, onderdeel c, Besluit activiteiten leefomgeving.

²⁶art. 11.54 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen), lid 2, onderdeel a, Besluit activiteiten leefomgeving.

- teneinde het vangen, het houden of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan (onderdeel c).

In artikel 9, lid 2 geeft de voorwaarden waaronder mag worden afgeweken. De volgende zaken moeten worden vermeld:

- voor welke soorten mag worden afgeweken (onderdeel a);
- welke middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden zijn toegestaan (onderdeel b);
- onder welke voorwaarden met betrekking tot het risico en onder welke omstandigheden van tijd en van plaats deze afwijkende maatregelen mogen worden genomen (onderdeel c);
- welke autoriteit bevoegd is te verklaren dat aan die voorwaarden is voldaan, en te beslissen welke middelen, installaties of methoden mogen worden aangewend, binnen welke grenzen en door welke personen (onderdeel d);
- welke controles zullen worden uitgevoerd (onderdeel e).

In artikel 13 is opgenomen dat de activiteiten niet mogen leiden tot een verslechtering van de huidige staat van instandhouding.

In artikel 16, lid van de Habitatrichtlijn staat dat wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat en dat de activiteit geen afbreuk doet aan een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan, mag onder de volgende voorwaarde worden afgeweken:

- in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats (onderdeel a);
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en andere vormen van eigendom (onderdeel b);
- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (onderdeel c);
- ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van deze soorten, alsmede voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten (onderdeel d);
- ten einde het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, door de bevoegde nationale instanties vastgesteld aantal van bepaalde specimens van de in bijlage IV genoemde soorten te vangen, te plukken of in bezit te hebben (onderdeel e).

Voor dit plan is Provincie Limburg het bevoegd gezag. Limburg heeft in haar Verordening voor de Omgevingswet een algemene vrijstelling verleend voor onderstaande soorten:

Amfibieën

- Bastaardkikker
- Bruine kikker
- Gewone pad
- Kleine watersalamander
- Meerkikker

Grondgebonden zoogdieren

- Aardmuis
- Bosmuis
- Bunzing
- Dwergmuis
- Dwergspitsmuis
- Egel
- Eekhoorn (maart-april, juli t/m november)
- Gewone bosspitsmuis
- Haas
- Hermelijn
- Huisspitsmuis

- Konijn
- Ondergrondse woelmuis
- Ree
- Rosse woelmuis
- Tweekleurige bosspitsmuis
- Veldmuis
- Vos
- Wezel
- Woelrat
- Molmuis
- Steenmarter (15 augustus t/m 1 maart)

Reptielen

- Hazelworm (1 juli t/m 30 september)
- Levendbarende hagedis (15 augustus t/m 15 oktober)

Omgevingsvergunning

Voor een project geldt dat in de aanvraag van een omgevingsvergunning moet worden voldaan aan een aantal eisen. Dit verschilt per beschermingscategorie.

Voor Vogelrichtlijnsoorten moet een project voor een aanvraag omgevingsvergunning voldoen aan de volgende eisen om de omgevingsvergunning ook daadwerkelijk te verlenen²⁷:

- er is geen andere bevredigende oplossing;
- de activiteit is nodig is:
 - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
 - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
 - voor het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
 - ter bescherming van flora en fauna;
 - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt; of
 - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan; en
- de activiteit niet leidt tot verslechtering van de staat van instandhouding van de relevante soort(en).

Voor Habitatrichtlijnsoorten moet een project voor een aanvraag omgevingsvergunning voldoen aan de volgende eisen om de omgevingsvergunning ook daadwerkelijk te verlenen²⁸:

- er is geen andere bevredigende oplossing;
- de activiteit is nodig:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen

²⁷art. 8.74j (beoordelingsregels flora- en fauna-activiteit: soorten vogelrichtlijn), Besluit kwaliteit leefomgeving

²⁸art. 8.74k (beoordelingsregels flora- en fauna-activiteit: soorten habitatrichtlijn) Besluit kwaliteit leefomgeving

- soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben; en
- de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor Andere soorten moet een project een aanvraag omgevingsvergunning voldoen aan de volgende eisen om de omgevingsvergunning ook daadwerkelijk te verlenen²⁹:

- er is geen andere bevredigende oplossing;
- de activiteit is nodig:
 - in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
 - voor het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
 - in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
 - voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daarvoor benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten; of
 - om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, respectievelijk een beperkt bij de omgevingsvergunning vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;
 - in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - voor het voorkomen van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
 - voor het beperken van de omvang van de populatie van in het wild levende dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - voor het voorkomen of bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - in het kader van een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - in het kader van het bestendig beheer of onderhouden van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, luchthavens, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - in het kader van het bestendig beheer of onderhouden van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied; of
 - in het algemeen belang; en
- de activiteit geen afbreuk doet aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Geen andere bevredigende oplossing betekent -ook in combinatie met hetgeen onder het kopje “Algemene bescherming” is beschreven dat wanneer een overtreding redelijkerwijs te voorkomen is, een omgevingsvergunning niet te verlenen is. De werkzaamheden moeten dan op zodanige wijze worden uitgevoerd dat er geen overtreding van de wet plaatsvindt. Te denken valt aan het kappen van bomen buiten het broedseizoen, of het afzetten van en het wegvangen van soorten in het werkgebied.

²⁹art. 8.74l (beoordelingsregels flora- en fauna-activiteit: andere soorten), Besluit kwaliteit leefomgeving

Houdbaarheid van gegevens

In de Omgevingswet is opgenomen dat in het algemeen onderzoeksgegevens maximaal twee jaar houdbaar zijn, tenzij te onderbouwen is waarom gegevens ouder dan twee jaar nog actueel zijn. Flora- en fauna-activiteiten zijn echter uitgezonderd van de houdbaarheidsregel van maximaal twee jaar.³⁰

³⁰ art. 16.5 (houdbaarheid onderzoeksgegevens), Omgevingswet

Colofon

RAPPORTAGE SOORTGERICHT ONDERZOEK BESCHERMDE DIER- EN PLANTENSOORTEN
UITBREIDING WANSSUM-OOST

KLANT

Gemeente Venray

AUTEUR

Arcadis Nederland B.V.

PROJECTNUMMER

30247673

ONZE REFERENTIE

7XPCSJPH46H2-1280166438-269:1

DATUM

19 september 2025

STATUS

Concept

GECONTROLEERD DOOR

Arcadis Nederland B.V.

Natuur & Biodiversiteit

Over Arcadis

Arcadis is dé wereldwijde partner die vooraan staat bij de meest impactvolle projecten van onze tijd. We helpen onze klanten duurzame keuzes te maken via de combinatie van digitale innovatie, expertise en toekomstgerichte vaardigheden in onder meer milieu, energie, water, gebouwen, transport en infrastructuur. Wij zetten die extra stap om onze klanten op maat gemaakte oplossingen te bieden voor ontwerp, engineering en advies. Door data-gedreven inzichten in te zetten geven we de natuurlijke en gebouwde omgeving samen vorm. Met meer dan 35.000 mensen bundelen we wereldwijde expertise en pakken we samen uitdagingen als klimaat, betaalbare energie en leefbare steden aan. We verbeteren de levenskwaliteit door onze aanwezigheid in meer dan 30 landen. In 2024 behaalden we een bruto-omzet van €5,0 miljard.

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 220
3800 AE Amersfoort
Nederland

T +31 (0)88 4261 261

Arcadis. Improving quality of life

Volg ons op

[Arcadis](https://www.arcadis.com)